

Р.В. КРАЄВА,
методист позашкільної освіти
ОЦДЮТ «Самоцвіт»,
м. Одеса

КРАЄЗНАВЧІ КВЕСТИ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ШКОЛЯРІВ

Соціалізація. Поняття, що, з одного боку, добре знайоме всім педагогам, психологам, соціологам, етнографам, батькам і навіть самим підліткам. З іншого ж, воно є нестабільним та неоднозначним.

Структурно-функціональний напрям американської соціології (Т. Парсонс, Р. Мертон) розуміє його як інтеграцію в соціальну систему шляхом пристосування, як адаптацію до культурних, психологічних та соціальних факторів.

Представники гуманістичної психології (Г. Олпорт, К. Роджерс та інші) під соціалізацією розуміють процес самоактуалізації "Я - концепції", самореалізації особистістю своїх потенцій і творчих здібностей, як процес подолання негативних впливів середовища, що заважають її саморозвитку і самоствердженню.

Ці підходи не суперечать один одному, а визначають двосторонній характер соціалізації. З одного боку – це засвоєння досвіду попередніх поколінь, з іншого – ствердження себе.

Таким чином, соціалізація – це єдність процесів адаптації, інтеграції та самореалізації, що в перетині і є суттю соціалізації.

Коли починається соціалізація дитини? Тут також немає однозначного розуміння, тож зазначимо «коридор». Сім'я є носієм культури та досвіду поколінь, тож фактично дитина починає адаптуватись та самореалізовуватись змалечку – всім відома «криза 3-х років».

Але лише після входження в більший колектив – дошкільний навчальний заклад, а особливо школу, маємо, так би мовити, «велику» соціалізацію. Але,

так само, як школа відносно дошкільного навчального закладу, а дошкільний навчальний заклад відносно сім'ї, є ще так званий «соціальний простір», до якого дитина, а особливо підліток, потрапляє, як правило, не дуже підготовленим.

І проблема умовної «вулиці» існує і для тих, хто, нібито, і вчиться добре, і секції відвідує, і з однокласниками дружить. Бо школа, у свою чергу, відрізняється від «справжнього життя». А соціалізація – це встановлення соціальних зв'язків – самостійно і «у космосі», тож, як вважають деякі автори (Г. Костюк), вона ніколи не закінчується, поки людина веде активне життя.

Соціалізація може бути регульованою і спонтанною. Вона здійснюється як у навчальних закладах, так і поза ними. Учень збагачує свій соціальний досвід і за рахунок того, що з точки зору педагога може здаватися «випадковим». Наприклад, стиль взаємин учителя й учнів, який може збігатися із завданнями виховання, а може й не збігатися.

Обставини, умови, які спонукають людину до активності, дії називають факторами соціалізації. У вітчизняній і західній науці є різні класифікації факторів соціалізації. Найбільш логічною і продуктивною для педагогіки, на наш погляд, є класифікація, яку запропонував А. Мудрик. Основні фактори соціалізації він об'єднав у три групи: макрофактори, мезофактори, мікрофактори.

Макрофактори (гр. *makros* – великий, великих розмірів) – космос, планета, світ, країна, суспільство, держава – впливають на соціалізацію всіх жителів планети або дуже великих груп людей, які проживають у певних країнах.

Мезофактори (гр. *mesos* – середній, проміжний) – умови соціалізації великих груп людей, які виділяються за національною ознакою (етнос як фактор соціалізації); за місцем і типом поселення, у якому вони живуть (регіон, село, місто, селище); за належністю до аудиторії тих чи інших засобів масової комунікації (радіо, телебачення, кіно та інші).

Мікрофактори (гр. *mikros* – малий) соціальні групи, що безпосередньо впливають на конкретних людей (сім'я, група ровесників, мікросоціум,

організації, у яких здійснюється соціальне виховання, – навчальні, професійні, громадські та інші). Мікрофактори, як зазначають соціологи, впливають на розвиток людини через так званих агентів соціалізації – осіб, у безпосередній взаємодії з якими проходить її життя.

Головними трансляторами соціальних і культурних цінностей були і залишаються батьки дитини. Далі йдуть вчителі та інші дорослі. І, нарешті, ровесники, роль відносин з якими у підлітковому віці виходить на перший план. Після 18-20 років людина вже сама «вирівнює» свої соціальні відносини та ранжує їх.

Не можна не враховувати сьогодні і такий вид впливу як віртуальні відносини та інформаційне поле. Для багатьох у процентному відношенні підлітків віртуальний світ міняється місцями з реальним – і це є новим викликом як для педагогів, так і для батьків.

Подивимось на наші краєзнавчі квести з точки зору факторів соціалізації.

Макрофактори.

Квест – є жанром міжнародним, у квести грають у багатьох країнах світу, люди різних вікових категорій. Ці люди мають певну субкультуру, тож їм легко зрозуміти «своїх». Як правило, це жителі великих міст (квести відносять до так званих «ігор асфальту» або міських ігор).

Мезофактори.

Для квесту дуже важливо розуміння питань та завдань (мова, культура, та навіть субкультура в широкому розумінні). Це використання місцевості та її «легенд», як відомих широкому загалу та відображених в Інтернеті, так і маловідомих, які треба «добувати» різними шляхами під час проходження квесту.

Мікрофактори. Квест – змагання групове, командне, і знання та навички, з одного боку, мають велике значення, але важливіше те, як команда «спрацює», самоорганізується під час квесту.

Важливо, що навчальні квести є інтеграційною формою також і для вчителів, що пропонує їм змінити звичні ієрархічні відносини з учнями, або взагалі дати їм самостійність (забезпечивши лише питання безпеки).

Таким чином, ми стверджуємо, що саме краєзнавчі квести можуть бути дієвим інструментом для соціалізації, у тому числі «під замовлення». Адже автор питань і завдань може їх сформулювати таким чином, що, в одному випадку, це буде командоутворення, в іншому – вирівнювання учнів з різним рівнем підготовленості та знань, в третьому – виклик та проблемна ситуація, тощо.

І при цьому квест – це завжди пригода, гра, емоції, нові знання та навички, фізична активність та новий соціальний досвід.

Приклади питань квестів різної тематики, різного рівня попередніх знань та з різними педагогічними завданнями.

1. Дана карта парку. Знайти певний пам'ятник. Порахувати певні деталі або дати суму дат, що є на об'єкті.
2. Знайти вказаний об'єкт за координатами (GPS), вказати його форму, виміряти площу.
3. Знайти об'єкт за «легендою» (наприклад, спортивна споруда).
4. Знайти аналогічний об'єкт даному.
5. Знайти об'єкт за допомогою місцевих жителів та «легенди».
6. Знайти об'єкт та зробити фото з певного ракурсу.
7. Знайти об'єкт та зробити фото з місцевим жителем або перехожим.
8. Знайти книгу в книжковому магазині та виконати певне завдання.
9. Взяти інтерв'ю у місцевого жителя на фоні об'єкту.
10. Знайти інформацію в готелі, кафе, музеї (коли треба встановити швидкі тимчасові відносини зі співробітниками).
11. Дізнатись певну інформацію у певної людини або групи людей (представників професії, віку, місцевих, тощо).
12. Знайти та принести дещо (наприклад, на квесті, присвяченому темі «Європа», це були пакетики цукру з різних закладів, назви яких можна віднести до теми).